

การเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย

สรวิชัย วงษ์สอาด

E-mail: sompong_25Hotmail.com

รับต้นฉบับ 20 มกราคม 2559 วันที่เผยแพร่ 25 มิถุนายน 2559

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นบทความวิชาการวิจัยเพื่อศึกษาเนื้อหาการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย ที่ลักษณะทางด้านหลักสูตรวิชาศีลธรรมจริยธรรม ทางด้านครูผู้สอนและวิธีสอน ที่ถูกลดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ คือ (1) เนื้อหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นมากขึ้นไปค่อนข้างยาก ซึ่งครูผู้สอนมีความกังวลในเรื่องเนื้อหา และไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักค่านั้น ๆ (2) หลักธรรมที่สอน มีเนื้อหามาก ทำให้ครูผู้สอนต้องสอนให้ครบตามกระบวนการ โดยละเอียดกิจกรรมภาคปฏิบัติไป ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอบรมสั่งสอนจริยธรรมสำหรับนักเรียน (3) เนื้อหามีความซ้ำซ้อนกันมาก ในหลักธรรมที่กำหนดให้เรียน แต่ก็จึงเป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวิชา เพราะเหตุนี้ การเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย ซึ่งเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนที่อิงอยู่กับศาสนาที่กำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในการเรียนการสอนจริยธรรมตามหลักสูตรนี้ คือ (1) ให้สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ติงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ (2) ให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย โดยการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทยที่เน้นการปฏิบัติตามทฤษฎีหรือการเรียนรู้แบบข้อธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ โอกาสได้อย่างเต็มที่นั่นเอง

คำสำคัญ: การเรียน, การสอน, จริยธรรม, โรงเรียนประถมศึกษา

Moral Teaching in Primary Schools in Thailand

Sorrawit Wongsaaad

E-mail: sompong_25Hotmail.com

Retrieved January 20, 2016 Accepted June 25, 2016

ABSTRACT

This article is to study the contents of moral teaching in primary schools in Thailand. The characteristics of the courses of moral ethics. The teachers and teaching methods. Is less important to me is that (1) the content of the principles of Buddhism is too difficult. The teachers are concerned about the content. And no understanding of the word, (2) the principles that have made teaching teachers to teach the full process. By ignoring the practical activities It is important to teach ethics to students (3) the content is much overlap. In principle requiring students. It is why the student was bored in class because of this moral teaching in primary schools of Thailand. This is a guide to practice their religion is based on the principles defined in practice on a daily basis. In teaching ethics courses are (1) the control body, speech and mind are in pretty good extent. Not hurting yourself and others Both can be useful to themselves and society (2) to take responsibility for their actions. And practice it a habit The ethics of teaching in primary schools in Thailand that focus on theory or practice learning for students to exercise regularly in every way.

Keywords: learning, teaching, ethics, Elementary School

บทนำ

โลกยุคนี้ เป็นยุคไอที ซึ่งข้อมูลข่าวสารแพร่หลายไปกันอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนทางจริยธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ซึ่ง “กำลังเป็นปัญหาทั่วโลก”¹ ที่ไม่ได้รับการปลูกฝังให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องทางจริยธรรมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะในปัจจุบันนี้ โลกเราได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ² อยู่ตลอดเวลาจนได้ชื่อว่าเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ คนก็หันไปให้ความสำคัญกับวัตถุ จนมองข้ามความสำคัญทางด้านจิตใจ ส่งผลให้จิตใจจะเสื่อมลงเรื่อย ๆ สื่อทุกชนิดทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ก็มีข่าวฆ่าข่มขืน ฉกชิงวิ่งราว ไม่เว้นแต่ละวัน ซึ่งภาพสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมยังขาดคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน (นักเรียน) เมื่อขาดคุณธรรม จริยธรรมแล้ว จะส่งผลกระทบต่อการศึกษา ไม่สนใจในการเรียน หนังสือ ก่อการทะเลาะวิวาท ฟังพยาเสพติด หลงใหลอบายมุข มีปัญหาชู้สาว ขาดสัมมาคารวะ ฯลฯ ซึ่งเป็นจุดอันตรายอย่างยิ่ง ที่จะต้องได้รับการพัฒนา ในการจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการจัดการศึกษาในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ว่า กล่าวคือ การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพราะว่าการศึกษานั้นมีความสำคัญมากที่สุด ในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัด

จากปัญหาสังคมดังกล่าว เกิดจากสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม เนื่องจากขาดการอบรมขัดเกลาทางด้านจิตใจ ที่ถูกละเลยทางครอบครัว และสถานศึกษา ในการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมเป็นต้น

¹ มานพ เหล่าตระกูล, *โอบาสถานพุทธศาสน แต่เยาวชน เตือนใจวัยรุ่น*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ม.ป.ป.), หน้า 2.

² ทิพย์ลาวัลย์ หลานไทย, *ความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลการเข้าค่ายพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล*, (กระบี่ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกระบี่, 2545), หน้า 2.

จริยธรรมคืออะไร

คำว่า “จริยธรรม” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ให้ความหมายไว้ว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศิลธรรม กฎศีลธรรม”³ คำว่า “จริยธรรม” เป็นศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตมาจากคำว่า “จริย” หมายถึง “ความประพฤติหรือกริยาที่ควรประพฤติ” ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนทางศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น “จริยธรรม” จะได้ความหมายว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือ “แนวทางของความประพฤติ”

ดังนั้น “จริยธรรม” มีความหมาย ก็คือ สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์สากลในทางสังคม เพื่อให้บรรลุถึงสภาพแห่งชีวิตอันมีคุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาตนเอง โดยทั่วไปคำว่า “จริยธรรม” มักอิงอยู่กับศาสนา เพราะว่าเป็นคำสอนของศาสนาที่ เพราะศาสนากำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้น จริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สภาพปัญหาการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของไทยเป็นอย่างไร

สังคมไทยในปัจจุบัน มีปัญหาทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก ที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติทางศีลธรรมและจริยธรรม ที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้ชีวิตทางสังคม ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกี่ยวกับ “วัยรุ่น” หรือ “เยาวชน”⁴ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้เร่งเห็นว่า ปัญหาทางจริยธรรมของเยาวชนไว้น่าสนใจ ได้แก่ (1) ปัญหา นักเรียนขาดระเบียบวินัย และย่อหย่อนในด้านจริยธรรม การแต่งกายไม่เรียบร้อย การทะเลาะวิวาท และการติดยาเสพติดให้โทษ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ทั้งยังขาดการเอาใจใส่ดูแล และให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเท่าที่ควร (2) ปัญหานักเรียนเนื่องจากครู จะเห็นได้ว่า ครูมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการสอนจริยศึกษาน้อย และมีอัตราส่วนไม่สมดุลกันนักเรียน อีกทั้งขาด

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พิมพ์ เลิศ ชั้นส์, 2546), หน้า 291.

⁴ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21, (สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520), หน้า 4.

แคลนเทคนิคในการสอนหรือถ่ายทอดวิชาไปสู่นักเรียนนักศึกษา จำทำให้การจัดกิจกรรมจริยศึกษาในสถาบันไม่ก้าวหน้าหรือแม้แต่สังคมภายนอกเอง ก็มีส่วนกดดันและชักจูงให้นักเรียนนักศึกษา ประพฤติไปในทางเสื่อมเสีย และบางครั้ง ครู อาจารย์ ก็เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก (3) ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนับห่างเหินกันมาก การให้ความร่วมมือของผู้ปกครองในการส่งเสริมเด็กของตนในทางที่ผิด (4) เยาวชนและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ยังขาดผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบกับสื่อมวลชนมักเผยแพร่ข่าวสารที่หมิ่นเหม่ต่อจริยธรรม และมีแหล่งอบายมุขมากมาย ซึ่งรัฐไม่มีมาตรการควบคุมที่ดีพอ จึงเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนในวันนี้เลียนแบบอย่างที่ไม่ดี ทำให้เกิดค่านิยมที่ผิดพลาดแก่เด็ก (5) ปัญหาด้านบริหารงาน การเรียนการสอน และการส่งเสริมจริยธรรมศึกษาในโรงเรียนยังไม่เป็นเอกภาพ และขาดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจังในด้านส่งเสริมจริยศึกษาของบุคลากรในการศึกษา ก็เป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดจริยศึกษาไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร (6) การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การสำรวจปัญหาจริยธรรมที่ต้องการของนักเรียนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยศึกษา ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีแนวคิด และทัศนคติในเรื่องระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนไม่ตรงกัน และ (7) ปัญหาเรื่องหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ขาดสัมมนาการเรียนการสอน และขาดเวลาในการฝึกอบรมจริยศึกษาให้แก่แก่นักเรียน นอกจากนี้ สารระคายเคืองของเนื้อหาจริยธรรมที่สอดแทรกในหลักสูตร ยังไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมของวัยเด็ก

การพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย

การพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ (1) **เหตุผลเชิงจริยธรรม** กล่าวคือ ความสามารถทางด้านความคิดของบุคคลในการปฏิบัติ แบบใดถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ดีงาม ไม่ดีงาม ตามเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และการวินิจฉัยประเมินการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งว่าถูกต้องดีงามเหมาะสมด้วยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ ก็สามารถแบ่งเป็นขั้นตอน เช่น บุคคลจะทำหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าผลของพฤติกรรมนั้นจะเกิดแก่ใครตนเองหรือหมู่คณะของตนหรือสังคมเป็นส่วนใหญ่หรือมนุษยชาติทั้งมวลขั้นพัฒนาโดยส่วนใหญ่แล้วจะกระจายจากการยึดตนเป็นศูนย์กลางไปสู่เหตุผลที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยที่สุด (2) **ค่านิยมเชิงจริยธรรม** กล่าวคือ ความรู้สึกที่ดีงามนิยมชมชอบต่อการแสดงออกบุคคลหรือสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งแทนจริยธรรมเริ่มตั้งแต่การร่วมปฏิบัติด้วยความเต็มใจไม่มีอิทธิพลภายนอกอื่น ๆ ใดมาบังคับการเพิ่มพูนการปฏิบัติในทุก ๆ โอกาส การเลือนปฏิบัติจริยธรรมมากกว่าปฏิบัติอื่น ๆ การปกป้องแสดงออก

บุคคลหรือลักษณะของจริยธรรมนั้น ๆ และการพยายามแก้ไขข้อบกพร่องทำให้การปฏิบัติสมบูรณ์อยู่ตลอดไป จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบนี้ว่าด้วยเรื่องความรู้สึกนิยมชมชอบ การยึดมั่น และศรัทธา ต่อการแสดงพฤติกรรมที่ดั่งงามอยู่เสมอ และ (3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม กล่าวคือ การแสดงออกในทางปฏิบัติตนเป็นกิจนิสัยเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ดั่งงามในทุก ๆ โอกาสที่มีอยู่ จนกลายเป็นบุคลิกภาพของบุคคล พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นเริ่มพัฒนาตั้งแต่การปฏิบัติตามคำสั่ง การปฏิบัติตามเหตุผล การปฏิบัติตามความรู้สึกพึงพอใจ ยินดีจนเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ และปฏิบัติตามอย่างคงเส้นคงวาในทุกโอกาส และทุกการแสดงออก⁵

วิธีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

1) **สถาบันครอบครัว** กล่าวคือ สถาบันครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝัง และหล่อหลอม ตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้องทำหน้าที่นี้ต่อไป เด็กจะได้รับการศึกษาอบรมในระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตามนักการศึกษา ได้ศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ทางคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กปรากฏว่า เด็กที่ได้รับความรักจากการเลี้ยงดูมาก ที่มีลักษณะความรับผิดชอบทางวินัยและสังคม และความเอื้อเฟื้อสูงกว่า เด็กที่ได้รับความรักจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองน้อยเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะมีลักษณะ เชื่อฟังสุขภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัว ใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่เลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย จะไม่เชื่อฟังไม่มีความรับผิดชอบและขาดสมาธิ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าวรู้จักผิดชอบชั่วดีรู้สึกอายเมื่อทำผิดมีการวิจัยพบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของบุคคลอย่างมากและมีความคงทนไปถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย เช่น การเลี้ยงดูแบบรักมากใช้เหตุผลและแบบประชาธิปไตยจะทำให้เด็กมีจริยธรรมสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบอื่น⁶

2) **เพื่อน** หมายถึง ผู้ที่วัยใกล้เคียงกันชอบพอกันหรืออยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกันเด็กทุกคนจะต้องมีเพื่อนดังนั้นเพื่อนจึงนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางจริยธรรมบางอย่างได้โดยเฉพาะในวัยรุ่นการจะทำอะไรก็ตามเพื่อนจะเห็นได้ชัดที่สุดพบว่ามูลเหตุของการกระทำของเด็กและเยาวชนมาจากเพื่อนฝูงชักจูงหรือทำตามเพื่อน เมื่อเด็กเติบโตจนมีกลุ่มเพื่อนของตนกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อความคิดพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมากค่านิยมและ

⁵ ไกรวิท ประวาลพฤกษ์, ความหมายและการพัฒนา นายจริยศึกษา หนวยที่ 1-5, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528), หน้า 19.

⁶ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21, หน้า 20, 78.

เกณฑ์ทางจริยธรรมใน ๆ ที่เคยติดยึดมาจากครอบครัวที่อาจจะคลายตัวลงและมีการยืดหยุ่นมากขึ้นเนื่องจากเยาวชนจะยึดเอากลุ่มเพื่อนเป็นที่ปรึกษาพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการศึกษาบิดามารดาและการหาทางออกอื่น ๆ

3) **สถาบันทางศาสนา** หมายถึง สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กในท้องถิ่นเป็นอย่างมากดังนั้นจะเห็นได้จากในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนพระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านตำบลหรืออำเภอหรือท้องถิ่นที่เด็กหรือนักเรียนอยู่นั้นมีที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้นและได้มอบให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนด้านจริยธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่การปฏิบัติดีชอบของพระสงฆ์และหรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นนั้นจะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กหรือนักเรียนได้ในท้องถิ่นนั้นด้วย

4) **สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชน** กล่าวคือ สื่อสารมวลชนประกอบด้วย วิทยู โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ก็มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของมนุษย์เช่นกัน รูปแบบในปัจจุบันนี้ สื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรมหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยมจรรยาบรรณรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนักเรียนนักศึกษาการที่มีการตรวจพิจารณาทางสื่อมวลชนก่อนการนำออกเผยแพร่เป็นข้อยืนยันให้เห็นว่าสังคมยอมรับว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเยาวชนอย่างแย่งสาระทางจริยธรรมที่สื่อมวลชนแพร่สู่สาธารณชนนั้นเยาวชนจะค่อย ๆ รับผิดชอบนั้นจะสะสมไว้ทีละน้อยอยู่ตลอดเวลาและงายตายนั่นเอง⁷

5) **สถาบันการศึกษา** หมายถึง โรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นแหล่งที่มีบทบาทต่อการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนรองลงมาจากสถาบันครอบครัว ซึ่งมีหน้าที่ให้ความรู้และบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาการบริการและการให้บริการต่าง ๆ ในสถานศึกษาการเป็นตัวอย่างอันดีงามของครูอาจารย์การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับจริยศึกษา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพราะว่า “ครู” มีความสำคัญกับนักเรียนอย่างมาก เพราะว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน ที่จะสามารถช่วยพัฒนาจริยธรรมแก่เด็กได้⁸

⁷ ภณิดา คูสกุล, การจัดจริยศึกษาสำหรับเยาวชน ในจริยศึกษาเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 6-10, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528), หน้า 343, 346.

⁸ พระธรรมโกศาจารย์, วิทยญาณของความเป็นครู, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, มมป), หน้า 45.

6) **สภาพแวดล้อมทางสังคม** หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรากฐานของจริยธรรม รูปแบบของจริยธรรมจึงมีมากมายและแตกต่างกันไป คนที่อยู่ภูมิภาคต่างสถานที่กันนั้นย่อมมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมเร็วขึ้น โดยเด็กที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีความเจริญก้าวหน้าจะมีโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตนมากกว่าเด็กที่อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลจากความเจริญ เช่น เด็กที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีการพัฒนาสูงจะมีจริยธรรมที่สูงกว่าเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีการพัฒนาต่ำ

บทสรุป

การเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย จะเห็นว่า การศึกษาจริยธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา ในปี พุทธศักราช 2521 มีลักษณะสำคัญ คือ (1) ด้านหลักสูตรวิชาศีลธรรม จริยธรรม มีลักษณะเป็นนำธรรมมากเกินไป ความรู้และคุณธรรมเป็นคนละสิ่งกัน เนื้อหาแบบเรียนค่อนข้างร้ายสมัย ตัวอย่างในแบบเรียนเป็นตัวอย่างที่ไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตจริงเท่าที่ควร (2) ด้านครูผู้สอนและวิธีสอน ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะสอนวิชาศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพวิธีสอนของครูเป็นไปในทางนามธรรมมากกว่าเป็นลูกแบบ นักเรียนไม่ทราบซึ่ง ซึ่งกรณีดังกล่าวมีมาถึงปัจจุบัน และ (3) วิชาจริยศึกษาได้ถูกลดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งค่านิยมในสังคมได้เปลี่ยนแปลงโดยมุ่งค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ส่วนหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง ในปี พ. ศ. 2533) มีลักษณะสำคัญ คือ (1) เนื้อหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นมากเกินไปค่อนข้างยาก ซึ่งครูผู้สอนมีความกังวลในเรื่องเนื้อหา และไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักค่านั้น ๆ (2) หลักธรรมที่สอนมีเนื้อหาหนัก ทำให้ครูผู้สอนต้องสอนให้ครบตามกระบวนการ โดยละเลยกิจกรรมภาคปฏิบัติไป ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอบรมสั่งสอนจริยธรรมสำหรับนักเรียน และ (3) เนื้อหามีความซ้ำซ้อนกันมากถึงแม้ว่าจะผ่านข้อเดียวกันในหลักธรรมที่กำหนดให้เรียนแต่ก็ห้อยทั้งหมดเมื่อเลื่อนชั้นขึ้นทำให้เด็กเข้าใจว่าได้เรียนมาแล้วจึงเป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวิชา

เพราะเหตุนี้ การเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย เพื่อให้บรรลุถึงสภาพแห่งชีวิตอันมีคุณค่าทางจริยธรรม ในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมที่อิงอยู่กับศาสนา ตามหลักสูตร 2 ข้อ ก็คือ (1) ให้สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ และ (2) ให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย เพราะการสอน

จริยศึกษาหรือศีลธรรมตามแนวใหม่ จะต้องเน้นการปฏิบัติตามทฤษฎีหรือการเรียนรู้แบบข้อ
ธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้สื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอย่าง
สม่ำเสมอในทุกโอกาส ในวิชาอื่น ๆ มีการผสมผสานกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ อย่างเต็มที่ นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จางเจริญการพิมพ์, 2520.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร
ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ. ศ. 2533).** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.
- โกวิท ประวาลพุกฤษ์. **ความหมายและการพัฒนา นายจริยศึกษา หน่วยที่ 1-5.**
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. **จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21. สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520.**
- ทิพย์ลาวัล หลานไทย. **ความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลการเข้าค่ายพัฒนาจริยธรรมของ
โรงเรียนอามตย์พานิชกุล. ระเบียบ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกระบี่,
2545.**
- พระธรรมโกศาจารย์. **วิญญาณของความเป็นครู.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา,
มปป.
- ภนิดา ศุภกุล. **การจัดจริยศึกษาสำหรับเยาวชน ในจริยศึกษาเอกสารประกอบการสอนชุด
วิชาหน่วยที่ 6-10.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.
- มานพ เหล่าตระกูล. **โอวาท่านพุทธทาส แต่เยาวชน เตือนใจวัยรุ่น.** กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, มปป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมมติยสถาน พ .ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับ
ลิเคชันส์, 2546.

